

ХАКАТОН ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФОРМАТ ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СВІТЛІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

HACKATHON AS A MEANS OF INNOVATIVE FORMAT OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' PROFESSIONAL-METHODOLOGICAL DEVELOPMENT IN VIEW OF NEW UKRAINIAN SCHOOL

Стаття присвячена актуальному питанню методики навчання іноземних мов – професійно-методичній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. Через постійні виклики сьогодення, зміни й оновлення системи освіти, запровадження технологізації навчання, появу нових стандартів та програм навчання іноземної мови, професійно-методична підготовка в мовному, вищому навчальному закладі вимагає переосмислення.

Зазначається, що в світлі реформ Нової української школи готовність та здатність учителя іноземної мови до роботи в початковій школі є надзвичайно важливими. В статті представлено аналіз наукових досліджень з вище зазначеної проблеми та висвітлено необхідність пошуку новітніх форматів професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, готового до роботи в початковій школі.

Зроблено припущення, що хакатон може стати інноваційним форматом у професійно-методичній підготовці майбутніх вчителів. Розглянуто можливі функції хакатону в освітньому процесі та уточнена його роль у професійно-методичній підготовці, зосереджена увага на доцільності використання внутрішнього хакатону, який проводиться в одному навчальному закладі, що надає змогу студентам однієї спеціальності самостійно визначити свої професійно-методичні вподобання та знайти однодумців з такими ж методичними інтересами.

Окреслено етапи проведення хакатону, його цілі та завдання на прикладі професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, вчителя початкової школи в ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Представлено та описано креативні технології та засоби навчання іноземної мови, які створюються студентами під час колективного пошуку, обговорювання та представлення всім учасникам хакатону.

Стаття містить результати опитування майбутніх вчителів, учасників хакатону, на основі яких висвітлено переваги хакатону як інноваційного формату професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи у стінах ЗВО. Доведено високий рейтинг цього формату професійно-методичної підготовки в порівнянні з іншими форматами професійної підготовки майбутнього вчителя, які використовуються у вищих Україні.

Результати проведеного дослідження дають авторам змогу констатувати недостатність традиційного пояснювально-ілюстративного формату професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови XXI століття та доцільність використання інноваційних форматів, зокрема хакатону. Наголошено про можливості використання зовнішнього хакатону, як платформи студентів різних мовних ЗВО України для обміну

знаннями і досвідом з актуальних проблем методики навчання іноземної мови.

Ключові слова: професійно-методична підготовка, Нова українська школа, вчитель іноземної мови початкової школи, хакатон, інноваційний формат професійної підготовки, майбутній вчитель.

The article is devoted to one of the actual questions of English Language Teaching methodology – professional-methodological development of a future English teacher. Due to the constant challenges of the present time, changes, updates in Ukrainian educational system, the emergence of New Foreign language standards Core Curriculums, professional development of future foreign language teachers at the linguistic universities and faculties of foreign languages should be thoroughly rethought. It has been noted that in view of New Ukrainian School reforms the ability and readiness of an English teacher for successful work in a primary school is extremely important. The analysis of Ukrainian foreign scientists on researches of the problems mentioned above is presented and necessity of new, professional development formats for primary school English teachers' is revealed.

The article substantiates that hackathon as a new innovative format of students' professional training might be effective. The possible functions of hackathon in education and its specific role in professional-methodological development of future English teachers are outlined.

Special attention is paid to the expediency of so-called inner hackathon, which takes place at one Higher educational establishment. The authors believe that such a format enables the future teachers to determine their professional-methodological interests independently and to find other students with the same preferences.

The stages of the hackathon's conduct, their aims and tasks as a means of future English teachers' professional development on the example of the Institute of Foreign Philology of the Zhytomyr Ivan Franko State University are described.

Creative methodological technologies, teaching aids, materials designed by students of Special Interest Groups (SIGs) during the hackathon are presented.

The article contains the results of future English teachers' (the participants of the hackathon) testing, on the basis of which the advantages of hackathon as a means of professional-methodological development are revealed, high-rating of this format of professional-methodological training in comparison with traditional ones is proved. On the basis of carried out research the insufficiency of traditional future English teachers' of the 21st century professional-methodological development is revealed.

It has been mentioned that the use of hackathon for future English teachers' professional training of different linguistic universities might very effective too.

Key words: professional-methodological development, New Ukrainian School, an English teacher of primary school, future teachers, hackathon, innovative formats of professional training.

УДК 378.147:37.014.3:81'243
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.2.7>

Калініна Л.В.,

канд. пед. наук, професор,
професор кафедри міжкультурної
комунікації та іншомовної освіти
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Папіжук В.О.,

канд. пед. наук, доцент
завідувач кафедри міжкультурної
комунікації та іншомовної освіти
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Постановка проблеми. Реалії нового полікультурного та інформаційного суспільства, його цифровізація, яка постійно прискорюється, розвиток інноваційної діяльності у всіх сферах життя та інші глобальні виклики сучасності висувають нові вимоги до випускників закладів вищої освіти.

Вища мовна професійна освіта в Україні розвивається в різних напрямках і характеризується рядом тенденцій – перехід до особистісно-орієнтованої парадигми, акцент на компетентнісний та рівневий підходи до навчання, культурознавча соціологізація та екологізація змісту навчання, орієнтація на неперервність освіти та ін.

Великого значення набуває розвиток нових форматів професійної підготовки в умовах online та змішаного навчання, які сьогодні стають педагогічною дійсністю, і їх потенціал необхідно використовувати для формування навиків і компетентностей майбутнього вчителя нового покоління. Вищесказане великою мірою стосується майбутнього вчителя англійської мови початкової школи, який закладає основи формування всіх ключових компетентностей учнів відповідно до рекомендацій Нової української школи (НУШ).

Професійний стандарт за професією «вчитель початкових класів закладів загальної середньої освіти» 2020 року окреслює основну мету професійної діяльності учителя початкових класів та професійні компетентності, якими він/вона повинен володіти. Серед загальнопедагогічних компетентностей, притаманних вчителям, які навчають дітей всім предметам, виокремлені такі, що також притаманні вчителю іноземної мови, наприклад: «мовно-комунікативна компетентність», як здатність вчителя до спілкування іноземною мовою на рівні B2/C1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти та розвиток мовно-комунікативної компетентності в учнів; «предметна компетентність», що потребує здатності до добору й застосування доцільних форм, методів, технологій та засобів навчання іноземної мови, «інноваційна компетентність» – здатність до використання інновацій у професійній діяльності в школі [10]. Для того, щоб реалізувати ідеї Нової української школи, бути готовим до формування життєвих компетентностей, необхідних для успішної самореалізації, розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей своїх потенційних учнів, потрібно озброїти майбутнього вчителя іноземної мови всіма технологіями XXI століття.

Все це диктує необхідність осмислення нових підходів та форматів професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у вищому мовному закладі освіти, корекції існуючих форм і методів, розробки нових ефективних технологій і засобів у професійній підготовці студентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземної мови завжди посідала відповідне місце в працях відомих зарубіжних вчених J. Harmer, M. Wallace, A. Stoltzfus, та вітчизняних методистів О. Бігич, С. Ніколаєвої, Л. Морської, О. Тарнопольського та інших. Вчені одностайні щодо ключових методологічних основ професіоналізму вчителя іноземної мови, важливості формування професійно-орієнтованої комунікативної компетентності студентів мовних спеціальностей, необхідності інтегрованого навчання іноземної мови у мовному закладі вищої освіти (ЗВО) тощо.

Однак аналіз останніх публікацій в галузі іншомовної освіти, зокрема, досліджень Н. Бориско, Н. Майєр, О. Першукової, В. Черниш говорить про те, що зусилля методистів направлені на пошук інноваційних форматів професійно-методичної підготовки спеціалістів майбутнього, які б задовольняли потреби сьогодення, відповідали б інтересам і преференціям студентів нового покоління.

Сучасним студентам мовних ЗВО, представникам нової генерації вчителів доведеться на практиці самостійно розв'язувати складніші завдання, ніж їхнім попередникам, в умовах постійної зміни змісту освіти, нових досягнень вітчизняної та зарубіжної науки.

Саме методична компетентність майбутнього вчителя іноземної мови, як здатність перетворювати отримані теоретичні знання у засіб ефективного навчання іноземної мови учнів Нової української школи має стати ключовим елементом професійно-методичної компетентності студентів у ЗВО. Від професійно-методичної підготовки студентів залежить не тільки готовність швидко адаптувати методи та технології навчання в різних режимах навчання, але й проявляти творчість у розробленні власних технологій та навчальних матеріалів і засобів навчання. Тому грамотна професійно-методична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови буде сприяти успішному реформуванню початкової і середньої школи в Україні.

Ми припустили, що одним з таких форматів може стати хакатон, використанню якого в різних галузях науки присвячені роботи О. Долгової, С. Коляденко, С. Петрович, Р. Тичук, N. Linnell, S. Figueira, N. Chintala, D. Groen, B. Calderhead.

Тому **метою нашої статті** є спроба показати можливості використання хакатону як ефективного формату професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Слово «хакатон» представляє собою компіляцію двох англійських слів «hack» та «marathon» і вперше було використане в кінці 90-х років для програмного забезпечення. В XXI столітті формат хакатону використовується для досягнення різного роду

освітніх та соціальних цілей: як марафон, призначений для створення спільних проєктів [13]; площадка зустрічей людей для обміну знаннями і досвідом [4]; можливість прояву власної креативності [8]; експериментальний майданчик для реалізації нових ідей [3; 14]; змагання команд в створенні нового продукту [15] тощо.

Дослідники хакатону в освіті виділяють два основних його види – внутрішній, який проводиться в одному навчальному закладі і зовнішній, коли в ньому беруть участь представники різних освітніх закладів. Обидва види можуть мати різні форми проведення: online, offline або змішаний формат.

Наші спостереження за професійно-методичною підготовкою студентів на основі нової програми «Методика навчання англійської мови» (освітній ступінь бакалавра), яка була розроблена за участю Британської Ради в Україні та МОН України [12] показали, що під час наскрізної педагогічної практики, починаючи з третього семестру, майбутні вчителі іноземної мови вчать самостійно визначати «коло власних професійно-методичних інтересів» та знаходити однодумців, які також цікавляться подібними методичними питаннями.

Бажання знайти креативне рішення методичної проблеми, яка їх цікавить, колективними зусиллями створити новий сучасний продукт, отримати нові знання і поділитися ними з іншими студентами мотивує майбутніх вчителів до участі в хакатоні. Таким чином, в ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка, кафедрою міжкультурної комунікації та іншомовної освіти був проведений внутрішній хакатон з проблеми «Особливості навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку».

В рамках першого **підготовчого етапу** було визначено коло учасників. Ними стали не лише студенти 3-4 курсів, які мають невеликий досвід роботи з молодшими школярами, а й автор підручників з англійської мови для початкової школи Л. В. Калініна та вчителі-експерти міста Житомир, які успішно працюють в початковій школі. Ми виходили з того, що чим ширша аудиторія учасників хакатону, тим креативнішими можуть бути їх рішення. Також була визначена його тема «Способи стимулювання учнів початкової школи до вивчення іноземної мови». Під час методичних майстерень з курсу «Методика навчання англійської мови» майбутні вчителі не раз зверталися до Рекомендацій Ради Європи з мовної освіти молодшої школи, знайомилися з новим державним стандартом та новими програмами з іноземних мов і були добре обізнані в питаннях рекомендацій Нової української школи щодо навчання у початковій школі. Все це стало теоретичним підґрунтям для обговорення ключової проблеми хакатону.

Основний етап хакатону продовжувався кілька днів, під час яких всі учасники обмінювалися власними ідеями, спільно шукали та обговорювали найцікавіші способи мотивації дітей молодшого шкільного віку до вивчення іноземної мови. Ми вважаємо, що завдяки співпраці, обміну набутими теоретичними знаннями, результатами емпіричних досліджень під час наскрізних педагогічних практик, кожен учасник хакатону зміг конкретизувати напрям свого майбутнього дослідження відповідно до власних схильностей, здібностей та професійних інтересів. Також «поєднання» отриманих знань з їх можливим практичним застосуванням стимулювало майбутніх вчителів до пропозиції розробки інноваційних технологій, наприклад, створення «picture books», «візуальних путівників», «акумулятивних казок» для формування когнітивних вмінь учнів початкової школи, технологій гейміфікації у вигляді мовних та мовленнєвих дидактичних ігор, комп'ютерних технологій – загадок для формування навичок орфографії, технологій рольової драматизації на основі створення «Big audio books» тощо.

Кожна ідея представлялась з методичним обґрунтуванням ефективності її використання, як способу стимулювання до вивчення іноземної мови, тому учасники хакатону прийняли рішення представити свій кінцевий продукт під назвою «Цікавинки, які мотивують початківців до вивчення іноземної мови». Таким чином, створилася спільнота активних, талановитих і зацікавлених студентів, яка породила новий і необхідний для школи методичний стартап.

Крім того, робота в команді хакатону виконання поставлених задач стимулювала творчий підхід студентів до навчання іноземної мови, сприяла розвитку їх панорамного мислення і методичної рефлексії. Накопичення нових знань, створених всією командою хакатону, дозволило всім її учасникам сприймати професійне спілкування не як індивідуальне досягнення, а як «парадигму спільного відкриття». Наш досвід показав, що такі спільні відкриття підвищують впевненість кожного студента у власній значимості для колективу, свого досвіду знань, умінь і навичок для створення нового продукту. Крім того, дослідження проблем, що цікавлять студентів, сприяло інтелектуальному розвитку майбутніх вчителів, розумінню наукових механізмів, які знаходять свою реалізацію на практиці.

По закінченню хакатону 60% його учасників виразили бажання приєднатися до студентської науково-дослідної лабораторії кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти «Інноваційні технології навчання іноземних мов у закладах середньої освіти (ЗСО)», Special Interest Group (SIG), яка займалася проблемами, пов'язаними з дослідженнями вивчення іноземних мови у початковій школі.

Рейтинг використаних форматів професійно-методичної підготовки майбутніх вчителів англійської мови

№	Формати професійно-методичної підготовки студентів	Кількість відповідей	Відсоток співвідношень
1.	Проектна робота з шкільними менторами	10	38%
2.	Інтернет-серфінг	13	51%
3.	Антилекції	16	70%
4.	Відео-презентація	12	45%
5.	Інтерактивна методична майстерня	15	68%
6.	Індивідуальна робота з методистом	9	35%
7.	Вебінари	11	44%
8.	Брифінг	10	42%
9.	Рольова гра	12	45%
10.	Online зустрічі з експертами-професіоналами	13	51%
11.	Наскрізна педагогічна практика в школі	18	72%
12.	Хакатон	17	71%

Наприкінці восьмого семестру, після самостійної педагогічної практики у школах, де студенти демонстрували власні професійно-методичні вміння, ми запропонували їм заповнити таблицю, яка дала б нам можливість визначити найбільш цікаві та ефективні формати професійно-методичної підготовки з точки зору студента серед всіх, які були нами використані під час їх навчання в ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка. Результати представлені в наступній таблиці.

Як видно з таблиці, найбільшу цікавість у більшості студентів $\approx 82\%$ викликають нові формати професійно-методичної підготовки, які мають більше можливостей для самостійного пізнання нової колективної творчості, розкриття власних нахилів та їх реалізація. Це наскрізна педагогічна практика 72%, хакатон 71%, антилекції 70%, інтернет-серфінг 51%, інтерактивна методична майстерня 68%, online зустрічі з експертами-професіоналами 51%.

Ми також попросили студентів, які брали участь у різних хакатонах, ідентифікувати переваги цього формату професійно-методичної підготовки в порівнянні з іншими форматами. Майбутні вчителі іноземної мови виділили такі переваги:

- колективний пошук рішення проблеми і представлення спільного готового продукту (81%);
- швидке досягнення спільної цілі (74%);
- створення інтерактивного середовища для обміну знаннями та досвідом (70%);
- реалізація власного творчого і наукового потенціалу (73%);
- можливість визначити власне професійне зростання (65%).

Висновки. Проведене нами дослідження дозволяє зробити висновок про недостатність традиційного пояснювально-ілюстративного формату професійно-методичної підготовки майбутнього

вчителя іноземної мови. Сьогодні у вищій освіті користуються попитом інноваційні формати професійної підготовки спеціалістів XXI століття, які вимагають нових знань, навичок та умінь, самостійних та колективних пошуків і обробки інформації, готовності застосувати отримані знання для рішення нагальних проблем і створення нових. Результати нашого досвіду та дослідної роботи свідчать про доцільність використання хакатону як ефективного формату професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови.

Перспективи подальшого дослідження. Ефективне проведення внутрішніх хакатонів у професійно-методичній підготовці майбутніх студентів дає нам підстави припустити, що створення і проведення зовнішніх хакатонів в оп- або offline режимах для студентів ЗВО спеціальності «Середня освіта», а також педагогічних коледжів по спеціальності «Початкова освіта» може стати предметом нових, цікавих досліджень. Не менш доцільним, на нашу думку, може стати проведення зовнішнього хакатону, як платформи майбутніх вчителів іноземної мови різних ЗВО України для обміну знаннями і досвідом з актуальних проблем методики навчання іноземних мов.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2006, 200 с.
2. Бориско Н. Ф. Формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции на практических занятиях по иностранному языку или сколько методики нужно будущему учителю. *Іноземні мови*. 2010, № 2. С. 3-10.
3. Долгова О. В. Хакатон як інноваційна форма STEM-освіти: досвід практичної діяльності лідерів учнівського самоврядування. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017, Вип. 21(1), С. 180-190.

4. Коляденко С. В. Вплив цифрової економіки на глобалізацію. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2020, № 2, С. 104-118.

5. Майєр Н. В. Формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика : Монографія. К.: Влад. центр КНЛУ, 2015, 472 с.

6. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : [підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів] за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013, 590 с.

7. Теоретико-методичні основи розробки та застосування комп'ютерного педагогічного тесту: Монографія, Тернопіль: Видавництво Астон, 2006, 160 с.

8. Петрович С. Д., Тичук Р. Б. Використання технології розвитку критичного мислення в процесі проведення освітнього хакатону. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2016, № 5. С. 16-20.

9. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Дніпропетровськ: Видавництво ДУЕП, 2005, 248 с.

10. Професійний стандарт за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти"

2020. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2445-vchitel-pochatkovih-klasv-profesyniy-standart>

11. Черниш В. В. Методика формування професійно-орієнтованої комунікативної компетенції у студентів мовних спеціальностей. Ніколаєва С.Ю. Методика формування міжкультурної комунікативної компетенції: Курс лекцій [навчально-методичний посібник]. Київ : Ленвіт, 2011, 344 с.

12. Core Curriculum English Language Teaching Methodology Bachelor's Level. Івано-Франківськ: HAIR, 2020, 126 с.

13. Groen D, Calderhead B. Science hackathons for developing interdisciplinary research and collaborations. *eLife* 2015. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4511834/>

14. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching (with DVD)*. ESSEX; Pearson Longman, 2007, 448 p.

15. Linnell N., Figueira S., Chintala N., Falzarano L., Ciancio V. Hack for the homeless: A humanitarian technology hackathon. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=6970341>

16. Stoltzfus1 A., Rosenberg M., Budd A., Cranston K., Pontelli E., Olive S. Community and Code: Nine Lessons from Nine NES Cent Hackathons, URL: <https://f1000research.com/articles/6-786>